

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของ
บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ
Relationship Between Earnings Quality and Audit Fees
of Companies Listed on the Market for Alternative Investment

ทินตดา ส่องแสง¹, นฤนาถ ศราภยวานิช² และเอื้อบุญ เอกะสิงห์^{3*}

^{1, 2, 3} คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Tinatda Songsaeng¹, Naruanard Sarapaivanich² and Erboon Ekasingh^{3*}

^{1, 2, 3} Faculty of Business Administration, Chiang Mai University

(Received: October 8, 2019; Revised: January 24, 2020; Accepted: March 11, 2020)

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ เก็บข้อมูลจากงบการเงินจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ในปี พ.ศ. 2558 โดยคุณภาพกำไร วัดจากคุณภาพของรายการคงค้าง (Accrual Quality) ตามแบบจำลองของ Francis, et al. (2005) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ผลการทดสอบพบว่าคุณภาพกำไรไม่มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี แต่พบว่าตัวแปรควบคุม ซึ่งได้แก่ ขนาดของกิจการ และประเภทของสำนักงานสอบบัญชี มีผลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี แสดงให้เห็นว่ากิจการที่มีขนาดใหญ่และกิจการที่ใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ จะมีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่สูงกว่ากิจการที่มีขนาดเล็กและกิจการที่ใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่

คำสำคัญ: 1) คุณภาพกำไร 2) ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี 3) ตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

Abstract

This study aimed to investigate the relationship between earnings quality and audit fees of companies listed on the Market for Alternative Investment (MAI). Data were gathered from the financial statement of the companies listed on the MAI in 2015. In this study, accrual quality was used, according to the Francis, et al. (2005)'s model, to evaluate the earnings quality. Then, the multiple regression analysis was applied to analyze the obtained data. The findings revealed that there is no relationship between earnings quality and audit fees. However, the controlling variables, i.e. size, type of audit firm, and number of subsidiary company, are found to have impacts on audit fees. According to these findings, large business and business requiring services from the BIG4 audit firms have higher audit fees than small business and business requiring services from non-BIG4 audit firms.

Keywords: 1) Earnings Quality 2) Audit Fees 3) Market for Alternative Investment (MAI)

¹ นักศึกษาปริญญาโท (Master Student)

² รองศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาการบัญชี (Associate. Professor, Department of Accounting)

^{3*} อาจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี (Lecturer, Department of Accounting)

Email: erboon.e@cmu.ac.th

บทนำ (Introduction)

ปัจจุบันโลกธุรกิจได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็วมาก ซึ่งเป็นผลมาจากการแข่งขันทางธุรกิจที่สูงขึ้น จึงทำให้เกิดแหล่งลงทุนที่นักลงทุนสามารถเข้าไปลงทุนได้หลายแหล่ง ตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ เป็นหนึ่งในแหล่งระดมเงินทุนเพิ่มเติมจากสาธารณะ โดยมีกลไกการทำงานคล้ายตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) เพียงแต่ตลาด เอ็ม เอ ไอ เน้นธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก (SME) เพื่อเปิดโอกาสให้กิจการขนาดเล็กได้มีช่องทางในการระดมทุนได้ (The Stock Exchange of Thailand, 2016) ซึ่งการเปิดตลาด เอ็ม เอ ไอ นี้ จะเป็นการส่งเสริมให้กิจการขนาดกลางและขนาดเล็กหันมาให้ความสนใจในการระดมทุนในตลาดนี้ และยังทำให้นักลงทุนหันมาให้ความสนใจลงทุนด้วยเช่นกัน โดยข้อมูลทางการเงินนั้นจะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้นักลงทุนตัดสินใจในการลงทุนในแต่ละบริษัทได้ เนื่องจากข้อมูลทางการเงินเป็นข้อมูลที่นักลงทุนและผู้ใช้งบการเงินให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เพราะเป็นข้อมูลที่จะช่วยในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งหากได้ข้อมูลที่ไม่เพียงพอที่จะส่งผลให้นักลงทุนเสียประโยชน์จากการลงทุนได้ และในยามที่ธุรกิจนั้นมีการแข่งขันที่สูงขึ้น ฝ่ายบริหารผู้ซึ่งเป็นตัวแทนในการบริหารธุรกิจแทนผู้ถือหุ้น อาจเกิดแรงบันดาลใจในการปรับแต่งตัวเลขกำไรในงบการเงินให้สูงกว่าความเป็นจริง โดยทำการจัดการตัวเลขกำไรโดยใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารในการแทรกแซงกระบวนการจัดทำงบการเงิน ทำให้กำไรในงบการเงินไม่มีคุณภาพตามที่ควรจะเป็น คือไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่แท้จริงของกิจการ โดยมีเจตนาเพื่อให้ตนนั้นได้ผลตอบแทนและประโยชน์มากที่สุด และสร้างมูลค่าให้กับกิจการเพื่อดึงดูดนักลงทุนให้เข้ามาร่วมลงทุนมากขึ้น (Jensen and Meckling, 1976, pp. 305-360 as cited in Julavittayanukool, 2007, p. 10) คุณภาพกำไรตามเกณฑ์คงค้าง มีที่มาจากความสัมพันธ์ระหว่างกำไร รายการคงค้างและกระแสเงินสดที่เป็นองค์ประกอบของกำไร ถ้าองค์ประกอบของกำไรมีรายการคงค้างสูงก็จะทำให้มีคุณภาพกำไรที่ต่ำ แต่ถ้าองค์ประกอบของกำไรมีกระแสเงินสดสูงก็จะทำให้มีคุณภาพกำไรที่สูง ซึ่งรายการคงค้างจะสะท้อนถึงความเป็นเงินสดของกำไรได้ (รายการคงค้างที่สูงจะแสดงถึงสัดส่วนของเงินสดที่ต่ำ) ดังนั้นความสัมพันธ์

ระหว่างรายการคงค้างจะเป็นไปในทิศทางที่ตรงกันข้ามกับคุณภาพกำไร (Schipper and Vincent, 2003, pp. 97-100 cited in Moonsom, 2012, pp. 7-10)

ผู้สอบบัญชีทำหน้าที่ตรวจสอบงบการเงินและแสดงความเห็นต่องบการเงินว่างงบการเงินนั้นได้จัดทำในส่วนสาระสำคัญเป็นไปตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินหรือไม่ ซึ่งในการแสดงความเห็นนั้นต้องได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอและเหมาะสมด้วยวิธีการตรวจสอบต่าง ๆ (Henchokchaichana and Srijunpetch, 2016, p. 11-3) โดยคำตอบแทนที่ผู้สอบบัญชีจะได้รับคือ “ค่าสอบบัญชี” ซึ่งค่าสอบบัญชีนี้ได้พิจารณาจากความรู้ความชำนาญที่ต้องใช้ในงานสอบบัญชี เวลา ความซับซ้อนของงาน รวมถึงค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการสอบบัญชีแต่ละงานนั้นผู้สอบบัญชีหรือสำนักงานสอบบัญชีจะต้องประสบกับความเสี่ยงในหลาย ๆ ด้าน หนึ่งในนั้นคือความเสี่ยงที่เกิดจากการจัดการกำไรที่ผู้บริหารตั้งใจจะตกแต่งผลการดำเนินงานโดยอาศัยความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูลและการจัดทำงบการเงินที่ไม่ชัดเจน ซึ่งความเสี่ยงเหล่านี้เป็นความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ จึงทำให้ผู้สอบบัญชีหันมาให้ความสนใจในการบริหารความเสี่ยง (Risk Management) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใช้ในการบริหารจัดการให้เกิดความเสี่ยงน้อยที่สุดหรือลดผลกระทบจากความเสียหายจากเหตุการณ์ความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ผู้สอบบัญชียอมรับได้ โดยใช้เวลาในการตรวจสอบให้มากขึ้นซึ่งมีผลทำให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงขึ้นนั่นเอง (Reid et al., 2019, pp. 1506-1507) ดังนั้นค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีจึงมีความสำคัญมากเนื่องจากเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงปริมาณและเวลาในการตรวจสอบ

จากการทบทวนวรรณกรรมของ Larcker and Richardson (2004, p. 655) พบว่า คุณภาพกำไรซึ่งวัดจากการรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี อย่างไรก็ตาม การศึกษาของ Julavittayanukool (2007, pp. 52-98) ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรซึ่งวัดจากการรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนใน

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แต่เมื่อได้ทำการศึกษาเพิ่มโดยนำกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์กลุ่ม SET 50 ผลการศึกษาพบว่าการจัดการกำไรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี จะพบว่าจากการศึกษาในอดีตนั้นยังมีความขัดแย้ง และไม่เป็นที่แน่ชัดว่าคุณภาพกำไรนั้นมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีหรือไม่ ประกอบการการศึกษาในอดีตนั้นทำการศึกษารายบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ซึ่งเป็นตลาดหลักทรัพย์ขนาดใหญ่ เน้นการระดมทุนของบริษัทขนาดใหญ่ แต่ยังไม่มีการศึกษาบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ซึ่งเป็นตลาดขนาดเล็กกว่าและเน้นไปที่กิจการขนาดกลางและขนาดย่อม

ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1. คุณภาพกำไร

Stickney (1996), pp. 1-752 cited in Tummanon, 2000, pp.1-2) ได้นิยามคุณภาพกำไรว่า หมายถึง ความสามารถของกำไรในการสะท้อนกระแสเงินสดที่อยู่เบื้องหลังการเกิดกำไร ลักษณะของคุณภาพกำไรของกิจการอาจมองได้หลายทิศทางหนึ่งในลักษณะของคุณภาพกำไรที่นิยมคือคุณภาพกำไรตามเกณฑ์คงค้าง (Schipper and Vincent, 2003, pp. 97-100 cited in Moonsom, 2012, pp. 7-10) ซึ่งเป็นคุณภาพกำไรที่มีที่มาจากความสัมพันธ์ระหว่างกำไร รายการคงค้างและกระแสเงินสดที่เป็นองค์ประกอบของกำไร ถ้าองค์ประกอบของกำไรมีรายการคงค้างสูงก็จะทำให้มีคุณภาพกำไรที่ต่ำ แต่ถ้าองค์ประกอบของกำไรมีกระแสเงินสดสูงก็จะทำให้มีคุณภาพกำไรที่สูง ดังนั้นรายการคงค้างจะมีทิศทางที่ตรงกันข้ามกับคุณภาพกำไร

การวัดคุณภาพกำไรสามารถวัดได้จาก 1. ความยั่งยืนของกำไร คือ กำไรที่เกิดขึ้นในปัจจุบันควรเกิดขึ้นอีกในอนาคต 2. ความสามารถในการพยากรณ์กำไร คือ ความสามารถในการใช้ตัวเลขกำไร

ในการเงินพยากรณ์กำไรในอนาคตได้ย่อมแสดงให้เห็นว่า กำไรนั้นมีคุณภาพที่ดี 3. ความสม่ำเสมอของกำไร คือ กำไรที่มีความสม่ำเสมอไม่ผันผวน แสดงถึงความสามารถของผู้บริหารในการจัดการกำไรให้มีคุณภาพเป็นที่น่าเชื่อถือในสายตาของนักลงทุน และ 4. คุณภาพของรายการคงค้าง คือกำไรที่มีความใกล้เคียงกับเงินสดมากที่สุด เนื่องจากกำไรประกอบด้วยเงินสดและผลของรายการคงค้าง การที่รายการคงค้างในปัจจุบันสามารถสะท้อนกระแสเงินสดในอดีตปัจจุบันและอนาคตได้ดีย่อมแสดงให้เห็นถึงคุณภาพกำไรที่ดี

มาตรฐานรายงานทางการเงินกำหนดไว้ว่างบการเงินที่จัดทำขึ้นนั้นต้องจัดทำตามเกณฑ์คงค้าง โดยจะรับรู้รายการหรือเหตุการณ์เมื่อเกิดขึ้น ไม่รับรู้เมื่อมีการรับหรือจ่ายเงินสดเท่านั้น ซึ่งรายการค้าต่าง ๆ จะถูกบันทึกบัญชีและแสดงออกมาในงบการเงินแต่ละงวด ซึ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้บริหารในการใช้ดุลยพินิจที่จะปรับประยุกต์ใช้นโยบายทางบัญชีให้มีความยืดหยุ่นเหมาะสมตามสถานการณ์เพื่อจะเป็นช่องทางสามารถสื่อสารข้อมูลภายในเกี่ยวกับระดับของกำไรที่แท้จริงให้กับผู้ใช้งบการเงินที่เกี่ยวข้องได้ทราบ และสื่อให้ผู้ใช้งบการเงินรู้เกี่ยวกับรายการค้าในอดีต ยังทำให้ทราบถึงภาระผูกพันของรายการค้าต่าง ๆ ในอนาคต และใช้ในการเชื่อมโยงข้อมูลทางการเงินให้เข้ากับเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ได้

แม้ว่าเกณฑ์คงค้างจะมีประโยชน์มากมายต่อผู้ใช้งบการเงิน แต่การจัดทำบัญชีตามเกณฑ์คงค้างก็อาจจะมีข้อหวาดระแวงเพราะผู้บริหารอาจใช้ดุลยพินิจในการตกแต่งกำไรให้สูงหรือต่ำกว่าความเป็นจริงโดยอาศัยเกณฑ์คงค้างได้ เช่น การรับรู้รายได้จากการรับล่วงหน้าหรือ ชะลอรับรู้ค่าใช้จ่ายจากรายการคงค้างเพื่อให้กำไรสูงขึ้น เป็นต้น ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าจึงวัดคุณภาพกำไรจากคุณภาพของรายการคงค้าง (Accrual Quality) เช่นเดียวกับการศึกษาในอดีต (Julavittayanukool, 2007, pp. 52-98; Sodamark, 2011, pp. 45-50; Pasunnajit, 2015, pp. 46-63) เนื่องจากการวัดคุณภาพกำไรจากคุณภาพของรายการคงค้างสามารถอธิบายถึงกำไรที่มีความใกล้เคียงกับเงินสดมากที่สุด ซึ่งกำไรประกอบด้วยเงินสดและผลของรายการคงค้าง ที่สามารถสะท้อนกระแสเงินสดในอดีต ปัจจุบันและอนาคตได้ ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จึงวัดคุณภาพกำไรจากคุณภาพของรายการ

คงค้าง (Accrual Quality) ตามแบบจำลองของ Francis, et al. (2005, pp. 302-303)

2. ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

ธุรกิจมีการดำเนินงานเพื่อหวังผลกำไรจึงจำเป็นต้องมีการจัดหางบการเงินเพื่อแสดงถึงฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของกิจการ โดยต้องมีการจัดหางบการเงินอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ซึ่งงบการเงินดังกล่าวต้องได้รับการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีซึ่งเป็นผู้ที่มีความเป็นอิสระ และเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านบัญชี โดยจะได้รับค่าตอบแทนจากการปฏิบัติงานสอบบัญชี หรือค่าธรรมเนียมการสอบ (Henchokchaichana and Srijunpetch, 2016, pp. 2-30) ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีพิจารณากำหนดจากความรู้ ความชำนาญ เวลาที่ใช้ในการตรวจสอบ ความซับซ้อนของงาน รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง (Federation of Accounting Professions, 2019) ดังนั้น ในกรณีที่บริษัทมีคุณภาพกำไรต่ำ เท่ากับว่าผู้บริหารของบริษัทมีโอกาสในการตกแต่งกำไรสูง ส่งผลให้ความเสี่ยงในการสอบบัญชีเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ปริมาณงานของผู้สอบบัญชีมากขึ้น ผู้สอบบัญชีจึงต้องคิดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงขึ้นตามปริมาณงานที่เพิ่มมากขึ้น

การพัฒนาสมมติฐาน (Hypothesis Development)

ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงปริมาณ และเวลาที่ใช้ในการตรวจสอบ รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เพียงพอและเหมาะสม เพื่อใช้ในการแสดงความเห็นต่องบการเงิน และเพื่อให้ความเชื่อมั่นต่อผู้ใช้งบการเงินว่างบการเงินนั้นได้จัดทำในส่วนสาระสำคัญเป็นไปตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินหรือไม่ ดังนั้น หากกำไรที่ปรากฏในงบการเงินมีคุณภาพต่ำคือไม่เป็นกำไรตามความเป็นจริง บิดเบือน และมีการตกแต่งตัวเลขจากฝ่ายบริหาร ทำให้ไม่สะท้อนกำไรที่แท้จริงของกิจการ ส่งผลให้มีความเสี่ยงในการสอบบัญชีเพิ่มสูงขึ้น ย่อมทำให้ปริมาณงานของผู้สอบบัญชีมากขึ้นและต้องใช้เวลาในการตรวจสอบมากขึ้น ผู้สอบบัญชีจึงต้องคิดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงขึ้นตามปริมาณงานและระยะในการตรวจสอบที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงคาดว่า คุณภาพกำไรที่วัดจากคุณภาพของรายการ

คงค้าง (Accrual Quality) และค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ควรมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกัน (Larcker and Richardson, 2004, p. 655) จึงกำหนดสมมติฐาน ดังนี้

H₁: คุณภาพกำไรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

วิธีดำเนินการ (Methods)

เนื่องจากตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ เป็นแหล่งระดมทุนสำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก ในขณะที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) เน้นการระดมทุนสำหรับธุรกิจขนาดใหญ่ ตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ นี้จึงได้รับความสนใจจากกิจการขนาดกลางและเล็กในการระดมทุนเป็นอย่างมาก และยังทำให้นักลงทุนหันมาให้ความสนใจลงทุนเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน แต่งานวิจัยในอดีตพบความขัดแย้งของผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (Netrakat, 2011, p. 41; Chansarn, 2015, p. 81) การศึกษานี้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ด้วยการวัดคุณภาพกำไรจากคุณภาพของรายการคงค้าง (Accrual Quality) ตามแบบจำลองของ Francis, et al. (2005, pp. 302-303) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เกี่ยวกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและตัวแปรควบคุม จากงบการเงินประจำปี และคุณภาพกำไร จากงบการเงินประจำปีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ในปี พ.ศ.2558 ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพกำไรปี 2558 ต้องเก็บข้อมูลรายการหมุนเวียนคงค้างจำนวน 5 ปี คือ ปี 2555-2559 ซึ่งต้องใช้ข้อมูลในช่วงปี พ.ศ.2553-2559 ซึ่งหากบริษัทใดมีข้อมูลไม่ครบถ้วน จะไม่สามารถนำมาคำนวณหาคุณภาพกำไรของบริษัทดังกล่าวได้จึงทำให้ได้ข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 70 ชุดข้อมูลจาก 70 บริษัท

แบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้วัดคุณภาพกำไรจากคุณภาพของรายการคงค้าง (Accrual Quality) ตามแบบ

จำลองของ Francis, et al. (2005, pp. 302-303) ในการหาคุณภาพกำไร ดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานทางการเงินแต่ละปีของแต่ละบริษัทของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ โดยใช้ข้อมูลจำนวน 5 ปี (2555 - 2559) แทนค่าตามแบบจำลองการวัดคุณภาพของรายการ คงค้างเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ (ϕ) ของแต่ละปีตามแบบจำลองดังต่อไปนี้

$$\frac{TCA_{j,t}}{A_{j,t}} = \phi_{0,j} + \phi_{1,j} \frac{CFO_{j,t-1}}{A_{j,t}} + \phi_{2,j} \frac{CFO_{j,t}}{A_{j,t}} + \phi_{3,j} \frac{CFO_{j,t+1}}{A_{j,t}} + \phi_{4,j} \frac{\Delta Rev_{j,t}}{A_{j,t}} + \phi_{5,j} \frac{PPE_{j,t}}{A_{j,t}} + v_{j,t}$$

$TCA_{j,t}$ = รายการหมุนเวียนคงค้าง (Total Current Accrual) ของบริษัท j ในปี t

$A_{j,t}$ = สินทรัพย์รวมเฉลี่ย (Average Total Assets) ของบริษัท j ในปี t โดยเฉลี่ยระหว่างปีที่ t และปีที่ $t-1$

$CFO_{j,t}$ = กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (Cash Flow Operation) ของบริษัท j ในปี t

$\Delta Rev_{j,t}$ = การเปลี่ยนแปลงในรายได้หลัก (Revenues) ของบริษัท j ในปี t ผลต่างระหว่างรายได้หลักของบริษัท j ในปี t กับรายได้หลักบริษัท j ในปี $t-1$

$PPE_{j,t}$ = ราคาทุนของที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ก่อนหักค่าเสื่อมราคาสะสมของบริษัท j ในปี t

ทั้งนี้ $TCA_{j,t}$ คำนวณได้ดังนี้

$$TCA_{j,t} = \Delta CA_{j,t} - \Delta CL_{j,t} - \Delta Cash_{j,t} + \Delta STDEBT_{j,t}$$

$\Delta CA_{j,t}$ = การเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์หมุนเวียนของบริษัท j ระหว่างปีที่ $t-1$ และ ปี t

$\Delta CL_{j,t}$ = การเปลี่ยนแปลงในหนี้สินหมุนเวียนของบริษัท j ระหว่างปีที่ $t-1$ และปีที่ t

$\Delta Cash_{j,t}$ = การเปลี่ยนแปลงในเงินสดของบริษัท j ระหว่างปีที่ $t-1$ และปีที่ t , j,t

$\Delta STDEBT_{j,t}$ = การเปลี่ยนแปลงในเงินกู้หมุนเวียน (Debt in Current Liabilities) ของบริษัท j ระหว่างปีที่ $t-1$ และปีที่ t

สำหรับการคำนวณ $CFO_{j,t}$ ทำได้โดย

$$CFO_{j,t} = NIAT_{j,t} - TA_{j,t}$$

$NIAT_{j,t}$ = กำไรสุทธิหลังหักภาษีเงินได้ (Net Income after tax) ของบริษัท j ในปี t

$TA_{j,t}$ = รายการคงค้างทั้งหมด (Total Accrual) ของบริษัท j ในปี t

สำหรับ $TA_{j,t}$ คำนวณได้ดังนี้

$$TA_{j,t} = \Delta CA_{j,t} - \Delta CL_{j,t} - \Delta Cash_{j,t} + \Delta STDEBT_{j,t} - DEPN_{j,t}$$

$DEPN_{j,t}$ = ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่ายของบริษัท j ในปี t

2. ใช้วิธีการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในการวิเคราะห์การความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมากกว่า 2 ตัวแปรขึ้นไป ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% โดยมีตัวแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาดังนี้

$$AFF_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 ABS_TCA_{i,t} + \beta_2 SIZE_{i,t} + \beta_3 INVREC_{i,t} + \beta_4 ROA_{i,t} + \beta_5 DE_{i,t} + \beta_6 CR_{i,t} + \beta_7 LOSS_{i,t} + \beta_8 BIG4_{i,t} + \beta_9 SUBS_{i,t}$$

$AFF_{i,t}$ = ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัท i ในปี t วัดจากค่าลอการิทึมของค่าธรรมเนียมการสอบหารด้วยสินทรัพย์รวมต้นปี

$ABS_TCA_{i,t}$ = คุณภาพกำไรของบริษัท i ในปี t วัดจากค่าสัมบูรณ์ของความคลาดเคลื่อนจากการประมาณค่ารายการคงค้างเงินทุนหมุนเวียนของบริษัท i ในปี t

$SIZE_{i,t}$ = ขนาดของกิจการของบริษัท i ในปี t วัดจากลอการิทึมของสินทรัพย์รวม

$INVREC_{i,t}$ = อัตราส่วนสินค้าคงเหลือรวมบวกลูกหนี้การค้าต่อสินทรัพย์รวมของบริษัท i ในปี t

$ROA_{i,t}$ = อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมของบริษัท i ในปี t

$DE_{i,t}$ = อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัท i ในปี t

$CR_{i,t}$ = สภาพคล่องของบริษัทของบริษัท i ในปี t

$LOSS_{it}$ = ผลขาดทุนจากการดำเนินงานของบริษัท i ในปี t

1 คือเมื่อบริษัทมีผลขาดทุนจากการดำเนินงานอย่างน้อย 1 ปี ภายใน 3 ปีที่ผ่านมา

0 คือเมื่อเป็นกรณีอื่น

$BIG4_{it}$ = ประเภทของสำนักงานสอบบัญชีของบริษัท i ในปี t

1 คือ สำนักงานบัญชีขนาดใหญ่ (BIG 4)

0 คือ บริษัทที่ไม่ใช่สำนักงานบัญชีขนาดใหญ่

$SUBS_{it}$ = จำนวนบริษัทย่อยของบริษัท i ในปี t

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี: AFF ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีประกอบด้วยค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่มาจากค่าบริการตรวจสอบบัญชีเท่านั้นไม่รวมถึงค่าบริการการอื่นที่ไม่ใช่ค่าบริการตรวจสอบบัญชี โดยข้อมูลที่ได้ก่อนนำมาคำนวณค่าสัมพันธะจะใช้ค่าลอการิทึมธรรมชาติของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีหารด้วยสินทรัพย์รวมต้นปี เพื่อปรับขนาดของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีให้มีความใกล้เคียงกันมากที่สุด ก่อนแล้วจึงนำค่าที่คำนวณได้ไปใช้เพื่อคำนวณค่าความสัมพันธ์

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คุณภาพกำไรวัดจากค่าสัมบูรณ์ของค่าความผิดพลาดจากการประมาณการรายการคงค้างของบริษัท ตามแบบจำลองของ Francis, et al. (2005, pp. 302-303)

ตัวแปรควบคุม (Control Variables) ประกอบด้วย ขนาดของกิจการ อัตราส่วนสินค้าคงเหลือรวมบวกลูกหนี้การค้าต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น สภาพคล่องของบริษัท ผลขาดทุนจากการดำเนินงาน และประเภทของสำนักงานสอบบัญชี

1. ขนาดของกิจการ (SIZE) จากการศึกษาของ Larcker and Richardson (2004, p. 652), Julavittayanukool (2007, pp. 52-98), Sodamark (2011, pp. 45-50) และ Pasunnajit (2015, pp. 46-63) พบว่า ขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เนื่องจากบริษัทแต่ละบริษัทมีขนาดที่ต่างกัน บริษัทที่มีขนาดใหญ่จะมี

รายการค้าที่มากกว่าบริษัทขนาดเล็กจึงส่งผลให้ผู้สอบบัญชีต้องใช้เวลาและขอบเขตการตรวจสอบต่างกัน ซึ่งขนาดของกิจการขนาดใหญ่มีแนวโน้มค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่สูงกว่ากิจการขนาดเล็ก วัดค่าโดยใช้ลอการิทึมของสินทรัพย์รวมปลายปี

2. อัตราส่วนสินค้าคงเหลือรวมบวกลูกหนี้การค้าต่อสินทรัพย์รวม (INVREC) จากการศึกษาของ Julavittayanukool (2007, pp. 52-98), Sodamark (2011, pp. 45-50) และ Pasunnajit (2015, pp. 46-63) พบว่า มีการใช้ตัวแปรนี้ในการศึกษาหาความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เนื่องจากแต่ละบริษัทมีความซับซ้อนทางการบัญชีที่ต่างกัน ทำให้ผู้สอบบัญชีต้องใช้ระยะเวลาและทำการวางแผนการสอบบัญชีที่ต่างกัน วัดค่าโดย: สินค้าคงเหลือรวมปลายปีบวกลูกหนี้การค้ารวมปลายปีหารด้วยสินทรัพย์รวมต้นปี

3. อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) จากการศึกษาของ Pasunnajit (2015, pp. 46-63) พบว่า อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เนื่องจากการวัดความสามารถในการทำกำไรจากสินทรัพย์ของกิจการ ซึ่งบริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรได้ดี มีรูปแบบในการทำดำเนินธุรกิจที่ซับซ้อน ทำให้ผู้สอบบัญชีต้องใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบบัญชีบริษัท มีแนวโน้มค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงกว่าบริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรต่ำกว่า วัดค่าโดยใช้กำไรขาดทุนก่อนดอกเบี้ยภาษีเงินได้รวมปลายปีหารด้วยสินทรัพย์รวมต้นปี

4. อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) จากการศึกษาของ Sodamark (2011, pp. 45-50) และ Pasunnajit (2015, pp. 46-63) พบว่า มีการใช้ตัวแปรนี้ในการศึกษาหาความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เนื่องจากอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นเป็นการวัดความเสี่ยงจากการดำเนินงานและเป็นการประเมินความเสี่ยงเกี่ยวกับโครงสร้างเงินทุน วัดค่าโดยใช้หนี้สินรวมปลายปีหารด้วยสินทรัพย์รวมปลายปี

5. สภาพคล่องของบริษัท (CR) จากการศึกษาของ Sodamark (2011, pp. 45-50) และ Pasunnajit (2015, pp. 46-63) พบว่า มีการใช้ตัวแปรนี้ในการศึกษาหาความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เนื่องจากการวัดสภาพคล่องของบริษัทและ

ความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้นซึ่งผู้สอบบัญชีจะต้องทำการประเมินความเสี่ยงในด้านนี้ วัดค่าโดยใช้สินทรัพย์หมุนเวียนรวมปลายปีหารด้วยหนี้สินหมุนเวียนรวมปลายปี

6. ผลขาดทุนจากการดำเนินงาน (LOSS) จากการศึกษาของ Larcker and Richardson (2004, p. 652) และ Julavittayanukool (2007, pp. 52-98) พบว่า ผลขาดทุนจากการดำเนินงานมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เนื่องจากการวัดผลขาดทุนของบริษัท ผู้สอบบัญชีจะต้องตรวจสอบข้อมูลในอดีตที่เกี่ยวข้องกับผลขาดทุนที่เกิดขึ้น และต้องใช้ความระมัดระวังและเวลาในการตรวจสอบมากจึงมีแนวโน้มที่ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงกว่าบริษัทที่ไม่มีผลขาดทุนจากการดำเนินงานในการศึกษาครั้งนี้ วัดโดยใช้ตัวแปรหุ่น (Dummy variable) ดังนี้

0 คือ เมื่อเป็นกรณีอื่น

1 คือ เมื่อบริษัทมีผลขาดทุนจากการดำเนินงานอย่างน้อย 1 ปี ภายใน 3 ปีที่ผ่านมา

7. ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี (BIG 4) จากการศึกษาของ Julavittayanukool (2007, pp. 52-98) พบว่า ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เนื่องจากการสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จะมีมาตรฐานหลักเกณฑ์ระดับสากลที่ใช้ในการตรวจสอบที่แตกต่างจากสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ จึงมีแนวโน้มที่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จะมีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่สูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่สำนักงาน สอบบัญชีขนาดใหญ่ในการศึกษาครั้งนี้ วัดโดยใช้ตัวแปรหุ่น (Dummy variable) ดังนี้

0 คือที่สำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ (NON - BIG 4)

1 คือสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG 4) ซึ่ง ได้แก่ บริษัท ไพรซ์วอเตอร์เฮาส์คูเปอร์สเอบีเอเอส จำกัด บริษัท สำนักงาน อี วาย จำกัด บริษัท ดีลอยท์ ทูช โรมัทสு ไชยยศ สอบบัญชี จำกัด และบริษัท เคพีเอ็มจี ภูมิไชย สอบบัญชี จำกัด

8. จำนวนบริษัทย่อย (SUBS) จากการศึกษาของ Julavittayanukool (2007, pp. 52-98) และ Sodamark (2011, pp. 45-50) พบว่า จำนวนบริษัทย่อยมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เนื่องจากบริษัทที่มีจำนวนบริษัทย่อยมากจะมีรายการค้าและความซับซ้อนในการดำเนินธุรกิจจึงทำให้ผู้สอบบัญชีใช้ความระมัดระวังและเวลาในการตรวจสอบสูง จึงมีแนวโน้มค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงกว่าบริษัทที่มีจำนวนบริษัทย่อยน้อย โดยวัดจากค่าลอการิทึมธรรมชาติของจำนวนบริษัทย่อยของแต่ละบริษัท

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นการนำสถิติสำหรับสรุปข้อมูลเบื้องต้นของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์โดยใช้ค่าต่ำสุดของข้อมูล (Minimum) ค่าสูงสุดของข้อมูล (Maximum) ค่าเฉลี่ยของข้อมูล (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูล (Standard Deviation)

2. การวิเคราะห์คุณภาพกำไร เป็นการวัดคุณภาพกำไรโดยวัดจากคุณภาพของรายการคงค้าง (Accrual Quality) ตามแบบจำลองของ Francis, et al. (2005, pp. 302-303) พิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ค่าความผิดพลาดของการประมาณการรายการคงค้าง

3. การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ โดยทำการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในการทดสอบสมมติฐานในการศึกษาครั้งนี้

ผลการศึกษา (Results)

1. สถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรในการศึกษา

ตัวแปรในการศึกษาประกอบด้วยตัวแปรอิสระ ตัวแปรตาม และตัวแปรควบคุม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ค่าต่ำสุด (Min)	ค่าสูงสุด (Max)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
ตัวแปรอิสระ:				
AFF	6.04	5	6.62	0.23
ตัวแปรตาม:				
ABS_TCA	0.73	0.58	1.53	0.14
ตัวแปรควบคุม:				
SIZE	3.03	2.34	4.52	0.35
INVREC	0.34	0.03	0.81	0.21
ROA	0.03	-0.77	0.32	0.15
DE	0.43	0	1.22	0.22
CR	2.53	0.17	14.99	2.52
SUBS	0.36	0	1.34	0.34

ตาราง 2 แสดงความถี่และร้อยละของตัวแปรหุ่นที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรหุ่น	ค่าเฉลี่ย	ค่าต่ำสุด
ผลขาดทุนจากการดำเนินงานของบริษัท		
0 คือ เมื่อเป็นกรณีอื่น	48	68.57
1 คือ เมื่อบริษัทมีผลขาดทุนจากการดำเนินงานอย่างน้อย 1 ปี ภายใน 3 ปีที่ผ่านมา	22	31.43
ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี		
0 คือ สำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ (NON - BIG 4)	23	32.86
1 คือ สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG 4)	47	67.14

จากตาราง 1 ตัวแปรอิสระของการศึกษาคือ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ในปี 2558 โดยมีค่าเฉลี่ยของลอการิทึมธรรมชาติของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (lnAFF) เท่ากับ 6.04 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 5 ค่าสูงสุดเท่ากับ 6.62 ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ครั้งนี้ จะใช้ค่าลอการิทึมธรรมชาติของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเป็นตัวแทนค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เนื่องจากค่าลอการิทึมธรรมชาติของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีลักษณะการแจกแจงประชากรที่เป็นโค้งปกติ (Normal Distribution) ซึ่งจะสามารถทำให้อธิบายความสัมพันธ์ในสมการถดถอยได้ดีกว่า

ตัวแปรตามของการศึกษาคือ คุณภาพกำไร โดยแสดงคุณภาพกำไร มีค่าเฉลี่ย 0.73 ค่าต่ำสุด 0.58 และค่าสูงสุด 1.53

ตัวแปรควบคุมของการศึกษาได้แก่ ขนาดของกิจการ (SIZE) อัตราสินค้าคงเหลือรวมบวกลูกหนี้การค้าต่อสินทรัพย์รวม (INVREC) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) สภาพคล่องของบริษัท (CR) และจำนวนบริษัทย่อย (SUBS) โดยแสดงขนาดของกิจการ (SIZE) ค่าเฉลี่ยสินทรัพย์รวมปลายปี เท่ากับ 3.03 ค่าต่ำสุด เท่ากับ 2.34 ค่าสูงสุด เท่ากับ 4.52 อัตราสินค้าคงเหลือรวมบวกลูกหนี้การค้าต่อสินทรัพย์รวม (INVREC) มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 0.34 เท่า ค่าต่ำสุด

เท่ากับ 0.03 เท่า และค่าสูงสุด เท่ากับ 0.81 เท่า อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 3 ค่าต่ำสุดร้อยละ -77 และค่าสูงสุดร้อยละ 32 อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 0.43 เท่า ค่าต่ำสุด เท่ากับ 0.00 เท่า และค่าสูงสุด เท่ากับ 1.22 เท่า สภาพคล่องของ บริษัท (CR) มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.53 เท่า ค่าต่ำสุด เท่ากับ 0.17 เท่า และค่าสูงสุด เท่ากับ 14.99 เท่า จำนวนบริษัทย่อย (SUBS) มีค่าเฉลี่ย 0.36 ค่าต่ำสุด เท่ากับ 0.00 ค่าสูงสุดเท่ากับ 1.34

จากตาราง 2 เมื่อพิจารณาสถิติเชิงพรรณนาของ ตัวแปรควบคุม จากข้อมูลทั้งหมด 70 บริษัท พบว่า บริษัทที่ไม่พบผลขาดทุนจากการดำเนินงานอย่างน้อย 1 ปี ภายในปี 2556-2558 มีจำนวน 48 บริษัท คิดเป็น ร้อยละ 68.57 บริษัทที่มีผลขาดทุนจากการดำเนินงาน อย่างน้อย 1 ปี ภายในปี 2556-2558 มีจำนวน 22 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 31.43 และยังพบว่า บริษัทที่ใช้ บริการสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่มีจำนวน 23 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 32.86 และบริษัทที่ใช้บริการ สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ มีจำนวน 47 บริษัท คิด เป็นร้อยละ 67.14

2. การวิเคราะห์คุณภาพกำไร

จากการคำนวณค่าค่าสัมประสิทธิ์ (ϕ) ของ แต่ละปีเพื่อคำนวณหาค่าความผิดพลาดจากการ ประเมินการ (v) ของแต่ละบริษัทในแต่ละปี ตั้งแต่ ปี 2556-2558 และนำ (v) ดังกล่าวไปคำนวณค่า เบี่ยงเบนมาตรฐาน $\sigma(v_{j,t})$ เพื่อหาความสัมพันธ์ของ คุณภาพกำไรกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เพื่อให้ เข้าใจได้ง่ายขึ้น คือ เมื่อ $\sigma(v_{j,t})$ มีค่าสูง หมายถึง คุณภาพกำไรต่ำ ผู้สอบจะต้องใช้เวลาและความ ระมัดระวังในการตรวจสอบสูง ส่งผลให้มีค่าธรรมเนียม การสอบบัญชีที่สูง และเมื่อ $\sigma(v_{j,t})$ มีค่าต่ำ หมายถึง คุณภาพกำไรสูง ผู้สอบจะต้องใช้เวลาและความ ระมัดระวังในการตรวจสอบน้อยกว่าคุณภาพกำไรต่ำ ส่งผลให้มีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่น้อยกว่า

ผลการวิเคราะห์คุณภาพกำไรจากการคำนวณหา ค่าสัมประสิทธิ์ (ϕ) ของแต่ละปีเพื่อคำนวณหาค่าความ ผิดพลาดจากการประเมินการ (v) ของแต่ละบริษัทใน แต่ละปี ตั้งแต่ปี 2556-2558 ตามแบบจำลองของ Francis, et al. (2005, pp. 302-303) สามารถแสดง คุณภาพกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ได้ดังนี้

ตาราง 3 จำนวนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ จำแนกตามคุณภาพกำไร

รายการ	จำนวนบริษัท	ร้อยละ
ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	54	77.14
สูงกว่าค่าเฉลี่ย	16	22.86

จากตาราง 3 แสดงจำนวนบริษัทที่จดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอไอ เมื่อเปรียบเทียบกับ ค่าเฉลี่ยของคุณภาพกำไรตาม ตาราง 1 พบว่า จำนวน บริษัทที่มีคุณภาพกำไรต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมีจำนวน 54 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 77.14 และจำนวนบริษัทที่มี คุณภาพกำไรสูงกว่าค่าเฉลี่ยมีจำนวน 16 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 22.86

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Correlation Analysis)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ เพียร์สัน ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม พบว่า ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ขนาดของกิจการ

(SIZE) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (AFF) โดยมีค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.409 และที่ระดับ นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จำนวนบริษัทย่อยของบริษัท (SUBS) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (AFF) โดยมีค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.275

นอกจากนี้ยังพบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร อิสระ เช่น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ขนาดของ กิจการ (SIZE) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับ จำนวนบริษัทย่อยของบริษัท (SUBS) โดยมีค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.276 และอัตราส่วน

สินค้าคงเหลือรวมบวกลูกหนี้การค้าต่อสินทรัพย์รวม (INVREC) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับอัตราส่วนหนี้สินระยะยาวต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.283 ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้มีการทดสอบความเป็นอิสระของตัวแปร ด้วยค่า Tolerance และ Variance Inflation Factor แล้วพบว่าไม่เกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity)

4. การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ สรุปได้ตามตาราง 4 ดังนี้

ตาราง 4 การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุของความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรและค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

ตัวแปร	Coefficients	t-statistics	p-value
(Constant)	5.209	19.041	0.000***
ABS_TCA	0.917	0.525	0.602***
SIZE	0.251	2.986	0.004***
INVREC	0.087	0.596	0.553***
ROA	-0.140	-0.071	0.944***
DE	-0.110	-0.697	0.489***
CR	0.001	0.101	0.920***
LOSS	-0.170	-0.268	0.790***
BIG4	0.098	1.686	0.097***
SUBS	0.141	1.668	0.101***
Adjusted R-squared		0.148	
F-statistics		7.492	
Prob. (F-statistics)		0.0000	

หมายเหตุ: *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.10$ ใช้การทดสอบสองทาง (two-tailed)

จากตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (Adjusted R Square) เท่ากับ 0.148 กล่าวคือ ตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ คุณภาพกำไรของบริษัท (ABS_TCA) ขนาดของกิจการ (SIZE) อัตราส่วนสินค้าคงเหลือรวมบวกลูกหนี้การค้าต่อสินทรัพย์รวม (INVREC) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) สภาพคล่องของบริษัท (CR) ผลขาดทุนจากการดำเนินงาน (LOSS) ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี (BIG 4) จำนวนบริษัทย่อย (SUBS) สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีได้ร้อยละ 14.8 ที่เหลืออีกร้อยละ 85.2 เกิดจากตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ได้นำมาพิจารณา

ผลการศึกษายังพบอีกว่า คุณภาพกำไรของบริษัท (ABS_TCA) ไม่มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ($t = 0.525$, $p = 0.602$) จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_1 ที่ว่า คุณภาพกำไรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี กล่าวคือ คุณภาพกำไรของบริษัทไม่ส่งผลต่อการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี อย่างไรก็ตาม พบว่า ขนาดของกิจการ (SIZE) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 2.986$, $p = 0.004$) นั่นคือ หากบริษัทมีขนาดที่ใหญ่ขึ้นจะส่งผลให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงขึ้นตามไปด้วย และ ยังพบว่า สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG4) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ($t = 1.686$, $p = 0.097$) กล่าวคือ กิจการที่ใช้

บริการสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จะมีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงกว่ากิจการที่ใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่

สรุปและอภิปรายผล (Conclusion and Discussion)

ผลที่ได้จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า คุณภาพกำไรไม่มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีซึ่งไม่แตกต่างจากงานวิจัยในอดีตของ Sodamark (2011, pp. 45-50) และ Pasunnajit (2015, pp. 46-63) ที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรและค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งสาเหตุที่ไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าวทั้งในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตลาด เอ็ม เอ ไอ อาจเนื่องมาจากสถานะตลาดหลักทรัพย์ในประเทศไทยกับต่างประเทศ การจัดทำบัญชี มาตรฐานบัญชีและปัจจัยอื่น ๆ ที่มีความแตกต่างกัน ทำให้คุณภาพของข้อมูลต่างกัน ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของไทยจึงอาจไม่สะท้อนความเป็นจริงเท่ากับตลาดต่างประเทศ รวมทั้งยังไม่พบปัญหาร้ายแรงที่ทำให้บริษัทสอบบัญชีถึงกับต้องเลิกกิจการ บริษัทสอบบัญชีในประเทศไทยจึงอาจไม่นำเรื่องความเสี่ยงที่จะเกิดจากการทุจริตทางการเงินจากคุณภาพกำไรมาเป็นประเด็นหลักในการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (Sodamark, 2011, pp. 45-50) โดยผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าคุณภาพกำไรของบริษัทไม่ส่งผลต่อการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ทั้งในบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ซึ่งมีขนาดเล็กกว่า

แม้ว่าจะไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี แต่ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีต ของ Sodamark (2011, pp. 45-50) และ Pasunnajit (2015, pp. 46-63) อาจเป็นเพราะกิจการขนาดใหญ่มีรายการค้าเป็นจำนวนมาก สำนักงานสอบบัญชีอาจต้องใช้ทรัพยากรในปริมาณที่มากขึ้นในการสอบบัญชีให้มีคุณภาพและสามารถแสดงความเห็นต่อการเงินได้อย่างถูกต้อง จึงทำให้มีการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงขึ้นตามไปด้วย

นอกจากนี้ ยังพบอีกว่าประเภทของสำนักงานสอบบัญชี มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตของ Julavittayanukool (2007, pp. 52-98) ที่พบว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG4) มีการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ (Non-BIG4) อาจเนื่องมาจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG4) เป็นสำนักงานที่มีชื่อเสียงในระดับสากล และมีทรัพยากร เทคโนโลยี และกระบวนการตรวจสอบที่เพียงพอและทันสมัย รวมถึงบุคลากรที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ จึงทำให้มีการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่สูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ (Non-BIG4)

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ทั้งนี้ ผลการศึกษาที่พบสามารถนำมาสู่ข้อเสนอแนะดังนี้

ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่จ่ายให้กับผู้สอบบัญชีหรือสำนักงานสอบบัญชีจะแสดงถึงขอบเขตของปริมาณงานที่ต้องตรวจสอบ กิจการที่มีขนาดใหญ่มักรายการค้าและความซับซ้อนทางธุรกิจที่สูงกว่ากิจการที่มีขนาดเล็ก ซึ่งมีผลต่อการพิจารณากำหนดจำนวนตัวอย่างในการตรวจสอบและใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบที่เพิ่มขึ้น เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานที่เพียงพอต่อการแสดงความคิดเห็นต่องบการเงิน และเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นต่องบการเงิน ดังนั้น นักลงทุนสามารถประเมินปริมาณรายการค้าและความซับซ้อนทางธุรกิจของบริษัท อันเนื่องมาจากขนาดของกิจการได้จากค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัท เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจก่อนการลงทุน

ข้อจำกัดในการวิจัย

ข้อจำกัดในการศึกษาครั้งนี้ คือ การเก็บข้อมูลเพียงปีเดียว ซึ่งอาจเป็นระยะเวลาที่ไม่เพียงพอที่จะให้เห็นผลของคุณภาพกำไรที่มีต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ดังนั้นการศึกษาค้างต่อไป อาจทำการขยายขอบเขตของข้อมูลที่ใช้ให้มากกว่า 1 ปี นอกจากนี้ การศึกษานี้ยังได้คำนวณคุณภาพกำไรโดยใช้แบบจำลองของ Francis, et al. (2005, pp. 302-303) ซึ่งเป็นแบบจำลองที่วัดคุณภาพของรายการคงค้างเพียงมิติเดียว ซึ่งในการวัดคุณภาพกำไรนั้นยังสามารถวัดได้ในหลายมิติ เช่น การวัดความยั่งยืน

ของกำไร (Earnings Persistence) ความสามารถในการพยากรณ์กำไร (Earnings Predictability) และความสม่ำเสมอของกำไร (Earnings Smoothness) เป็นต้น ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปอาจมีการเปลี่ยน

ตัวแบบในการวัดค่าของคุณภาพกำไรเป็นแบบอื่น นอกเหนือจาก แบบจำลองของ Francis, et al. (2005, pp. 302-303)

บรรณานุกรม (Bibliography)

- Chansarn, T. (2015). The relationship between debt and earnings quality of listed companies in Market for Alternative Investment (MAI). *BU Academic Review*, 14(1), 71-87.
- Federation of Accounting Professions. (2019). **Audit Fees**. Retrieved October 1, 2019 from <http://www.tfac.or.th/upload/9414/IVYVS8rxRb.pdf>
- Francis, J., LaFond, R., Olsson, P. and Schipper K. (2005). The market pricing of accruals quality. *Journal of Accounting and Economics*, 39(2), 295-327.
- Henchokchaichana, N. and Srijunpetch, S. (2016). **Auditing**. Bangkok: TPN Press.
- Jensen, M. C and Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360.
- Julavittayanukool, J. (2007). **The association between earnings management and audit fees of listed companies in the Stock Exchange of Thailand**. Master Thesis, M.Acc., Chulalongkorn University, Bangkok.
- Larcker, D. F. and Richardson, S. A. (2004). Fees paid to firm, accrual choices, and corporate governance. *Journal of Accounting Research*, 42(3), 625-658.
- Moonsom, S. (2012). **Relationship between quality of earnings and dividend changes of agriculture and food industry companies listed on The Stock Exchange of Thailand**. Independent Study, M.Acc., Chiang Mai University, Chiang Mai.
- Netrakat, S. (2011). **The relationship between earnings management and growth opportunity of listed companies in Market for Alternative Investment (MAI)**. Independent Study, M.Acc., Thammasat University, Bangkok.
- Pasunnajit, P. (2015). **The relationship between audit quality and audit fees of companies listed in the stock exchange of Thailand in SET 100 index**. Independent Study, M.B.A., Kasetsart University, Bangkok.
- Reid, L. C., Carcello, J. V., Li, C., Neal, T. L., and Francis, J. R. (2019). Impact of Auditor Report Changes on Financial Reporting Quality and Audit Costs: Evidence from the United Kingdom. *Contemporary Accounting Research*, 36(3), 1501-1539.
- Schipper, K. and Vincent, L. (2003). Earnings Quality. *Accounting Horizons*, 17(1), 97-100.
- Sodamark, K. (2011). **Relationship between discretionary accruals and audit fees of listed companies in The Stock Exchange of Thailand, group of SET 100 index in 2010**. Independent Study, M.Acc., Thammasat University, Bangkok.
- Stickney, C. P. (1996). **Financial reporting and statement analysis**. New York: Dryden Press.
- The Stock Exchange of Thailand (SET). (2016). **About mai**. Retrieved February 27, 2016 from <https://www.set.or.th/mai/en/about/vision.html>
- Tummanon, V. (2000). **Have you known creative accounting and earnings quality?**. Bangkok: Ionic Intertrade Resources.